

En politik för en levande demokrati

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse En politik för en levande demokrati (skr. 2013/14:61). Vidare behandlas tio motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen och två motionsyrkanden från allmänna motions-tiden hösten 2013.

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar av vilken inriktning demokrati-politiken bör ha och vilka utmaningar som politiken bör fokusera på. Åtgärder som regeringen har planerat för att förverkliga inriktningen redovisas. Regeringens bedömningar grundas på en redogörelse för demokrati-utvecklingen i Sverige utifrån en genomgång av forskning, rapporter och utvärderingar. Skrivelsen innehåller också en redogörelse för de åtgärder som regeringen tidigare har vidtagit och det arbete som pågår inom demokrati-politiken.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna samt avslår motionerna. I betänkandet finns tre reservationer (S och V respektive V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	6
En politik för en levande demokrati.....	6
Demokratiambassadörer m.m.....	10
Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl.	15
Nationella riktlinjer för rektorernas beslut om lokal medverkan av riksdagspartierna m.m.	18
Universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar m.m.	24
Utredning om demokratisk delaktighet och inflytande.....	27
Värna demokratin mot våldsbejakande extremism.....	29
En mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU.....	34
Öppen redovisning av bidrag till partierna.....	35
En ny bred maktutredning.....	36
Reservationer.....	38
1. Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl., punkt 3 (S, V).....	38
2. Universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar m.m., punkt 5 (S, V).....	38
3. Värna demokratin mot våldsbejakande extremism, punkt 7 (V).....	39
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	41
Skrivelsen.....	41
Följdmotionerna.....	41
Motion från allmänna motionstiden 2012/13.....	42
Motion från allmänna motionstiden 2013/14.....	42

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En politik för en levande demokrati

Riksdagen lägger skrivelse 2013/14:61 till handlingarna.

2. Demokratiambassadörer m.m.

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkandena 2 och 3.

3. Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl.

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 4.

Reservation 1 (S, V)

4. Nationella riktlinjer för rektorernas beslut om lokal medverkan av riksdagspartier m.m.

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 5.

5. Universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar m.m.

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 6.

Reservation 2 (S, V)

6. Utredning om demokratisk delaktighet och inflytande

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkandena 7 och 8.

7. Värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K16 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) och

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 17.

Reservation 3 (V)

8. En mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 9.

9. Öppen redovisning av bidrag till partierna

Riksdagen avslår motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 1.

10. En ny bred maktutredning

Riksdagen avslår motion

2012/13:K236 av Christer Nylander (FP).

Stockholm den 5 juni 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Per Bill (M), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Karl Sigfrid (M), Phia Andersson (S), Karin Granbom Ellison (FP), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Sedat Dogru (M), Anna-Lena Sörenson (S) och Montaser Eneim (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 12 december 2013 beslutade regeringen att överlämna skrivelsen En politik för en levande demokrati (skr. 2013/14:61) till riksdagen. Två följd-motioner har väckts med anledning av skrivelsen. I detta ärende behandlas även två motionsyrkanden som väcktes under allmänna motionstiderna 2012 respektive 2013.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Skrivelsen innehåller regeringens bedömningar av vilken inriktning demokratipolitiken bör ha och vilka utmaningar som politiken bör fokusera på. Planerade åtgärder för att förverkliga inriktningen redovisas. Bedömningarna grundas på en redogörelse av demokratiutvecklingen i Sverige utifrån en genomgång av forskning, rapporter och utvärderingar. Skrivelsen innehåller också en redogörelse för de åtgärder som regeringen tidigare har vidtagit och det arbete som pågår inom demokratipolitiken.

Utskottets överväganden

En politik för en levande demokrati

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2013/14:61 till handlingarna.

Skrivelsen

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks och de mänskliga rättigheterna respekteras (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:93).

I skrivelsen presenterar regeringen bl.a. sina bedömningar av vilken inriktning demokratipolitiken bör ha, planerade åtgärder för att förverkliga inriktningen samt de åtgärder som regeringen tidigare har vidtagit och det arbete som pågår inom demokratipolitiken.

Inriktningen i arbetet med att uppnå målen för demokratipolitiken måste utgå från de utmaningar som samhällsutvecklingen ställer på demokratin anför regeringen (skr. 2013/14:61 s. 6 f.). Tendenser och omständigheter såsom teknikutvecklingen, tillståndet i ekonomin, större händelser i omvärlden och förändringar i befolkningens värderingar och normer påverkar villkoren för det demokratiska styrelseskicket. För att folkstyrets former ska vara relevanta måste demokratin ständigt utvecklas. Samtidigt bör möjligheterna till inflytande och delaktighet vara utformade efter individens förutsättningar. Den offentliga makten ska utgå från människorna och varje individ ska ha makt över de beslut som rör den egna vardagen.

Inriktningen för det fortsatta arbetet med att förverkliga målet för demokratipolitiken har fem utgångspunkter: ett högt och mer jämlikt valdeltagande, ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna, stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen, en ökad demokratisk medvetenhet samt värnande av demokratin mot våldsbejakande extremism.

Ett högt och mer jämlikt valdeltagande

Valdeltagandet är ett uttryck för demokratins förankring i samhället. Ett högt valdeltagande innebär också ett mer jämlikt valdeltagande och att valresultaten mer korrekt avspeglar de olika intressen och åsikter som uttrycks i samhället. Regeringen avser att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Regeringen uttalar i skrivelsen sin avsikt att ge Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället och till

kommuner som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet. Verksamheten ska i första hand inriktas på unga och utrikes födda och genomföras i områden med lågt valdeltagande i tidigare val. Vidare avser regeringen att genomföra åtgärder för att höja kunskapen om Europaparlamentsvalets betydelse och för att öka valdeltagandet, fördela särskilda medel till riksdagspartierna och partierna som är representerade i Europaparlamentet för informationsinsatser inför de allmänna valen, ge Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) ett uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen och ge Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, i uppdrag att genomföra skolval inför de allmänna valen. På regeringens uppdrag tar Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor fram ett stödmaterial för lärare i grund- och gymnasieskolan som rör hantering av politisk information i skolan och närvaron av representanter för politiska partier. Slutligen avser regeringen att ge Myndigheten för delaktighet, tidigare Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), i uppdrag att under de allmänna valen 2014 genomföra en kartläggning av tillgängligheten till vallokaler och röstningsmottagningsställen för att bedöma om det finns anledning att överväga ytterligare åtgärder för att förenkla röstningsförfarandet och förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

Det är avgörande för demokratins vitalitet att det finns ett utbrett intresse för att inneha förtroendeuppdrag och delta i de folkvalda församlingarna. Det är också av betydelse att de beslutsfattande politiska församlingarna speglar befolkningens sammansättning när det gäller framför allt kön, ålder och födelse-land. Regeringen avser att verka för ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna. Åtgärder bör mot denna bakgrund vidtas i syfte att verka för ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna.

Arbetet med att bredda rekryteringsbasen för förtroendeuppdrag är i stor utsträckning en uppgift för de politiska partierna, anför regeringen.

Regeringen avser att inleda ett arbete för att främja engagemanget inom den representativa demokratin och förbättra den sociala representativiteten, med särskilt fokus på unga, kvinnor och utrikes födda. Vidare avser regeringen att återkomma med ett uppdrag om stöd till kommuner som genomför ett arbete med innovativa metoder, strategier eller insatser i syfte att stärka ungas inflytande i den lokala demokratin. Regeringen avser också att tillsätta en utredning om demokratisk delaktighet och inflytande som bl.a. ska se över hur demokratin påverkas av det minskade engagemanget inom de politiska partierna. Utredningen ska även lämna förslag på åtgärder som kan bidra till att fler individer väljer att engagera sig som förtroendevalda och att förhindra att kandidater avvisar ett erbjudande om ett förtroendeuppdrag eller hoppar av i förtid. Med stöd av regeringen utvecklar Sveriges kommuner och landsting

(SKL) informationsteknik som möjliggör beslutsfattande på distans inom kommun- och landstingsnämnder.

Regeringen avser att genomföra åtgärder för att förebygga och motverka att förtroendevalda utsätts för hot och våld, ge Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) i uppdrag att ta fram en utbildning om EU för politiska beslutsfattare på kommun- och landstingsnivå samt initiera en studie för att inhämta ett fördjupat erfarenhetsunderlag om personvalssystemets påverkan på valkampanjerna, valdeltagandet och nominering och val av kandidater.

Stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen

Det är viktigt att var och en kan göra sin röst hörd på andra sätt än genom att rösta i de allmänna valen. Enskilda individer liksom organisationer inom det civila samhället ska ha goda förutsättningar att delta och få insyn i politiska processer. En kontinuerlig dialog mellan beslutsfattare och väljare är betydelsefull för demokratins förankring i samhället. Det är särskilt viktigt att möjligheter till inflytande skapas för dem som annars deltar i mindre utsträckning. Regeringen avser att verka för att stärka och utveckla individens möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet i de politiska processer som utformar samhället och som rör den egna vardagen.

Den utredning om demokratisk delaktighet och inflytande som regeringen avser att tillsätta ska bl.a. ha till uppdrag att utvärdera individens möjligheter till inflytande över politiska beslutsprocesser mellan valen, särskilt de befintliga formerna för direkt- och deltagardemokrati, samt belysa metoder för ett ökat inflytande av unga och andra väljargrupper med lågt valdeltagande. Den planerade utredningen om demokratisk delaktighet och inflytande bör vidare ges i uppdrag att dels se över vilka effekter som befintliga forum för delaktighet, såsom ungdomsråden, ungdomsfullmäktige och lotsar, har haft för ungas möjligheter till inflytande i den lokala demokratin, dels utreda ungas förutsättningar att medverka i formella beslutsprocesser och föreslå åtgärder för att stärka ungas inflytande och delaktighet i politiska beslutsprocesser. Utredningen bör också se över det förstärkta folkinitiativet och dess effekter på den lokala demokratin samt föreslå hur folkinitiativet kan utvecklas som ett redskap för individens inflytande över politiska beslutsprocesser i kommuner och landsting.

Regeringen avser att verka för att medborgardialogen utvecklas och fördjupas som ett forum för inflytande och blir en del av beslutsprocessen på lokal nivå och för att användandet av internet i dialogen mellan beslutsfattare och individer utvecklas och att kunskapen om internet som ett verktyg för inflytande ökar i samhället.

Regeringen avser att tillsätta en utredning som, inom ramen för EU:s nuvarande fördrag, ska se över individens möjligheter till insyn, delaktighet och inflytande i EU, och avser vidare att bjuda in organisationer inom det civila samhället till samråd om inflytande och delaktighet i EU och om medborgarinitiativets effekt för ett stärkt medborgarinflytande inom EU.

En ökad demokratisk medvetenhet

Medvetenhet om demokratins grundläggande principer och kunskapen om demokratins spelregler är en förutsättning för ett fungerande demokratiskt styrelseskick. Demokratins förankring i samhället avspeglas i förtroendet för demokratins institutioner. När individer känner tillit till stat och myndigheter finns det förutsättningar för ett beslutsfattande som får bred acceptans i samhället. Detta är viktigt såväl på nationell som på europeisk nivå. Regeringen avser att genomföra insatser för att stärka medvetenheten om demokratins grundläggande principer i samhället och öka tilltron till det demokratiska systemet, inte minst bland unga.

Regeringen avser att ge Forum för levande historia ett fortsatt uppdrag att genomföra insatser för att stärka ungas demokratiska värderingar genom att belysa demokratins historia, utveckling och betydelse utifrån ett europeiskt sammanhang.

Vidare avser regeringen att ge Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, ett fortsatt uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället för verksamhet som stärker ungas demokratiska värderingar och att ge Nämnden för statligt stöd till trossamfund ett fortsatt stöd för att stimulera trossamfundens demokrati-främjande arbete.

Värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Ideologiskt våld som riktas mot samhällets institutioner och dess representanter eller mot enskilda individer är en utmaning för demokratin och den sociala sammanhållningen i samhället. Ett samhälle som inte tydligt tar avstånd från våldsbejakande extremism och ideologiskt motiverat våld riskerar att bli polariserat. Regeringen avser att verka för att förebygga att individer lockas till våldsbejakande extremism och att motverka att antidemokratiska miljöer får förankring och breder ut sig i samhället.

Regeringen avser att genomföra åtgärder för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism i samhället. Utbildningsinsatser ska i första hand riktas till yrkesgrupper som kommer i kontakt med personer som är i riskzonen för att dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som är aktiva inom sådana miljöer. Regeringen avser även att verka för att organiseringen och samverkan av det förebyggande arbetet utvecklas.

Vidare avser regeringen att ge Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, ett fortsatt uppdrag att fördela stöd till organisationer som verkar för att förebygga att individer dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som stöder avhopp från sådana miljöer och att ge Statens medieråd i uppdrag att verka för att unga stärks i rollen som medvetna medieanvändare och därigenom förebygga att antidemokratiska och våldsbejakande budskap som förmedlas via internet får genomslag.

Senare beslut m.m.

Från Regeringskansliet har inhämtats att samtliga åtgärder rörande valdeltagandeinsatser som beskrivs på s. 15–20 i skrivelsen är beslutade. Den sammanlagda summan för detta är 61 miljoner kronor. Även de åtgärder, exklusive utredningarna, som nämns på s. 24–36 har beslutats, dvs. arbete för att främja engagemanget inom den representativa demokratin, stöd för beslutsfattande på distans, hot och våld mot förtroendevalda, studie om personvalssystemet, stöd till Sieps för EU-utbildning och utvecklad och fördjupad medborgardialog.

Inom Regeringskansliet bereds direktiv avseende utredningen om delaktighet och inflytande och utredningen om individers möjligheter till insyn, delaktighet och inflytande i EU. Vidare bereds inom Regeringskansliet direktiv i linje med de förslag som lämnats i utredningsbetänkandet När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism (SOU 2013:81).

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Demokratiambassadörer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S) om vilken effekt regeringens ekonomiska och sociala politik haft på jämlikhetsmålen och om demokratiambassadörer.

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen (2013/14:61 s. 12) att valdeltagandet är ett uttryck för demokratins förankring i samhället, att ett högt valdeltagande också innebär ett mer jämlikt valdeltagande och att valresultaten mer korrekt avspeglar de olika intressen och åsikter som uttrycks i samhället. Mot den bakgrunden är det enligt regeringen angeläget att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Regeringens planerade åtgärder för detta har nämnts i avsnittet Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.m. ovan.

Det genomförda och pågående arbetet för ett breddat och mer jämlikt valdeltagande presenteras i skrivelsen s. 46 f. Regeringen uppmärksammar där dels reformer av valsystemet, dels demokratifrämjande insatser för ett ökat valdeltagande.

Förändringar som gäller valsystemet m.m. har behandlats i utskottets betänkanden 2013/14:KU16 Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val, 2013/14:KU35 Ökad insyn i partiers och valkandidaters finansiering och 2013/14:KU31 Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförandet.

Vidare nämns Valmyndighetens informationsinsatser i skrivelsen (s. 49). Valmyndigheten har enligt vallagen ett allmänt informationsansvar inför de allmänna valen. Informationsansvaret omfattar information till allmänheten om när, var och hur röstning sker. Detta innebär emellertid inte att myndigheten uttryckligen ska uppmana väljarna att rösta eller att specifikt verka för ett högt valdeltagande. Målet för myndighetens informationsinsatser är att ingen ska behöva avstå från att rösta för att den inte vet hur röstningsförandet går till. Valmyndighetens information till väljarna inför valen 2010 avsåg i huvudsak information om röstkortet, förtidsröstning och personröstning (Årsredovisning 2010, Valmyndigheten, 2011). En del av informationen var även riktad till ungdomar och invandrargrupper. Information om röstning översattes till 25 språk, inklusive de nationella minoritetsspråken. Information om valet producerades även på teckenspråk och punktskrift, i lättläst broschyr och inläst på cd-skiva. Valmyndigheten påpekar i sin erfarenhetsrapport från valen 2010 att det framöver finns ett behov av att genomföra behovs- och kvalitetsanalyser av det informationsmaterial som är riktad till särskilda målgrupper (Erfarenheter från valen den 19 september 2010, Valmyndigheten 2011).

När det gäller demokratibefrämjande insatser för ett ökat valdeltagande uppmärksammar regeringen erfarenheter från demokratiframjande arbete (s. 49 f.), åtgärder för att öka valdeltagandet inför valen 2009 och 2010 (s. 50 f.) samt skolval (s. 51 f.).

Insatserna för demokratiframjande arbete mellan åren 2000 och 2006 bestod i huvudsak av statsbidrag och stöd som fördelades till myndigheter, kommuner och organisationer inom det civila samhället för att genomföra demokratiutvecklande projekt på lokal nivå. Inför valen år 2002, 2004 och 2006 fördelade den dåvarande regeringen även stöd till riksdagspartierna för att genomföra informationsinsatser med avsikt att öka valdeltagandet. Vid valen 2002 var dessa informationsinsatser riktade till invandrare.

Demokratiseringsningarna mellan 2002 och 2006 har utvärderats av oberoende utredare för att klargöra åtgärdernas effekt och spridning. I oktober 2008 beställde konstitutionsutskottet en forsknings- och kunskapsöversikt över demokratiseringsningar av olika slag. Rapporten, Demokratipolitikens metoder, sammanställdes av Bostads- och urbanforskningsinstitutet vid Uppsala universitet och överlämnades till konstitutionsutskottet i maj 2009 (2008/09:RFR15). I stora drag bygger rapporten på de utvärderingar som genomförts på uppdrag av regeringen inom ramen för de ovan nämnda satsningarna. Den ger en samlad bedömning av värdet och effekterna av demokratiutvecklingsarbetet.

Fem av sex åtgärder inom det demokratiutvecklingsarbete som genomfördes under 2000–2006 syftade till att öka valdeltagandet. Ett mindre antal

insatser avsåg att öka deltagandet i sin helhet i samhället och att stärka medvetenheten om demokratin. De flesta åtgärder riktades till väljargrupper som deltar i lägre utsträckning, såsom arbetslösa, ungdomar och utrikes födda.

Enligt rapporten visar utvärderingarna av demokratiseringsåtgärderna under 2000–2006 att det fanns svårigheter när det gällde att dra slutsatser om insatsernas samlade påverkan på valdeltagandet. Det finns däremot stöd för att valdeltagandet kan påverkas i positiv riktning, i synnerhet med metoder som innebär sociala möten med enskilda väljare. Exempel på sådana metoder var användandet av s.k. demokratiambassadörer som samtalade direkt med röstberättigade i områden med en låg nivå av valdeltagande. Detta har visat sig mer effektivt än masskommunikation och andra traditionella metoder för att öka valdeltagandet. Rapporten visar dessutom att en bieffekt av satsningarna är att den allmänna kunskapen om politik och demokrati har ökat.

Utvärderingarna visar vidare att riktade insatser mot särskilda väljargrupper är mer effektiva än allmänna informationsinsatser. Däremot finns det en potentiell risk i att rikta insatser mot de som är mest påverkbara och som deltar i minst utsträckning. Insatser som är riktade mot väljargrupper som deltar i mindre utsträckning, såsom utrikes födda, kan förstärka en upplevelse av utanförskap i stället för att bidra till ökad delaktighet. I rapporten förs dessutom ett resonemang om huruvida insatser för att höja valdeltagandet kan bli missriktade om det grundläggande problemet bakom det låga valdeltagandet är en ojämn fördelning av politiska resurser i samhället. Arbetslösa och sjuka upplever t.ex. att de saknar politiska resurser för att påverka sin egen situation. Om orsaken till ett lågt valdeltagande är en ojämn fördelning av politiska resurser blir insatser för att främja valdeltagandet verkningslösa.

Beträffande åtgärder för att öka valdeltagandet inför valen 2009 och 2010 anför regeringen att utvärderingen av demokratiseringsåtgärderna mellan åren 2000 och 2006 delvis varit vägledande för de satsningar som genomfördes inför Europaparlamentsvalet 2009 och de allmänna valen 2010. Mot bakgrund av slutsatserna i rapporten till konstitutionsutskottet och den faktiska uppgången av valdeltagandet bedömde regeringen att det inte fanns skäl till ett bredare demokratifrämjande arbete. Vid dessa val begränsades insatserna till stödet till riksdagspartierna för informationsinsatser och ett stöd till genomförandet av skolval.

När det gäller stöd till riksdagspartierna för informationsinsatser fanns det inför valen 2009 och 2010 inga krav på att partierna skulle rikta insatserna mot några särskilda väljargrupper. De politiska partierna var fria att utforma insatserna efter eget intresse. Stödet inför Europaparlamentsvalet uppgick till 20 miljoner kronor och inför de allmänna valen 2010 till 30 miljoner kronor. Ett begränsat stöd på ca 5 miljoner kronor fördelades även inför omvalen i Västra Götaland och till vissa valdistrikt i Örebro. Enligt den utvärdering som på uppdrag av regeringen genomfördes av Mittuniversitetet är det svårt att visa om insatserna fick någon effekt eftersom partierna inte behövde särredovisa hur dessa medel hade använts (Från dörrknackning till gröna pajasnäsor – En studie av riksdagspartiernas informationsinsatser inför valet 2010, Jendel,

Nord, 2011). Flera partier angav att dessa medel hade bekostat projekt som inbegrep personliga möten med väljarna, och två partier hävdade att de hade observerat lokala effekter i form av höjt valdeltagande i de områden där partiet bedrivit ett aktivt arbete.

Flera insatser med avsikt att öka valdeltagandet inför valen 2010 bedrevs på lokal nivå i flera delar av landet, först och främst av kommunerna, men även av organisationer inom det civila samhället.

Beträffande skolval uppmärksammas i skrivelsen att regeringen inför valet 2010 gav Ungdomsstyrelsen i uppdrag att genomföra projektet skolval för elever i grundskolans årskurs sju till nio och i gymnasieskolorna. Kostnaderna för uppdraget uppgick till 2 miljoner kronor, och i uppdragets genomförande samrådde Ungdomsstyrelsen med Valmyndigheten och Statens skolverk. I genomförandet av valet deltog även Sveriges elevråds centralorganisation (SECO) och Sveriges ungdomsråd.

Enligt Ungdomsstyrelsens utvärdering av skolvalet inrapporterade sammanlagt 1 383 skolor sina valresultat till den nationella sammanställningen (Ett val i sig – Utvärdering av skolvalet 2010, Ungdomsstyrelsen, 2011). På dessa skolor hade drygt 440 000 elever fått möjlighet att delta i valet. Valdeltagandet var 76,2 procent, vilket var 10 procentenheter lägre än år 2006. Anledningen till minskningen var delvis att deltagandet på vissa skolor var obligatoriskt vid 2006 års val, medan det inför 2010 års skolval vidtogs åtgärder för att säkerställa att valet var frivilligt. En kontrollant utsågs vid varje skola för att se till att valet genomfördes enligt de kriterier som satts upp. Resultatet offentliggjordes efter att vallokalerna stängts den 19 september och redovisades på webbplatsen www.skolval2010.se.

Utöver samordningen av skolvalet tog Ungdomsstyrelsen i samarbete med flera andra aktörer fram den s.k. valboxen, vilken bestod av ett pedagogiskt material som var avsett att användas av lärare och elever i undervisning. Därutöver förmedlade Ungdomsstyrelsen ett stöd till Sveriges elevråd (Svea), Rädda barnens ungdomsförbund och Centrum mot rasism för att utveckla en pedagogisk metod för att arbeta med engagemang och politik samt för att genomföra en seminarierie som gick under namnet Interaktiv demokrati. Detta delprojekt hade elever i förorts- och storstadsområden som målgrupper.

Erfarenheterna från skolvalen är i stora drag positiva. Arrangemanget når ut till en mycket stor grupp unga och är ett sätt för skolan att både uppfylla sitt demokrati- och kunskapsuppdrag och att lära eleverna om inflytande och delaktighet. Utvärderingarna av skolvalen 2006 och 2010 visar att en majoritet av eleverna ansåg att valen var en bra förberedelse för riksdagsvalen och att de erbjöd en möjlighet att ta ställning till nya perspektiv. Enligt lärarna bidrog också skolvalen till att öka elevernas engagemang och samhällsintresse.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 tillkännagivanden om dels att regeringens ekonomiska och sociala politik i praktiken undergräver

jämlikhetsmålen för demokratipolitiken, främst genom att skapa ökad ekonomisk ojämlikhet (yrkande 2), dels att regeringen bör återinföra satsningen på demokratiambassadörer (yrkande 3). Motionärerna anför att regeringen i skrivelsen betonar vikten av jämlikhet samt framhåller för egen del att regeringens ekonomiska och sociala politik i praktiken undergräver dessa jämlikhetsmål för demokratipolitiken, främst genom att skapa ökad ekonomisk ojämlikhet – mellan samhällsklasser och mellan kvinnor och män. Hög arbetslöshet, ökad etnisk segregation, försämrade skolresultat och alltmer osäkra arbetsvillkor har också negativa effekter på jämlikhetsmålen i demokratipolitiken. Många människor marginaliseras och har därmed svårt att göra sina röster hörda. Det blir allt svårare att rekrytera förtroendevalda som representerar hela befolkningen. Om man önskar främja jämlikt deltagande i demokratin måste man också i övrigt föra en politik som främjar jämlika livschanser.

Vidare pekar motionärerna på att utvärderingarna av demokratisatsningar under åren 2000–2006 visade att valdeltagandet har kunnat påverkas i positiv riktning när man har prövat s.k. demokratiambassadörer som samtalat direkt med röstberättigade i områden med en låg nivå av valdeltagande. Demokratiambassadörer har visat sig mer effektivt än masskommunikation och andra traditionella metoder för att öka valdeltagandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att valdeltagandet är ett uttryck för demokratin förankring i samhället, och att ett högt valdeltagande också innebär ett mer jämlikt valdeltagande och att valresultaten mer korrekt avspeglar de olika intressen som uttrycks i samhället. Det är därför angeläget att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande. Tidigare utvärderingar har visat att valdeltagandet har kunnat påverkas i positiv riktning när man har prövat s.k. demokratiambassadörer som samtalat direkt med röstberättigade i områden med en låg nivå av valdeltagande. Demokratiambassadörer har visat sig mer effektiva än masskommunikation och andra traditionella metoder för att öka valdeltagandet.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder som gäller valdeltagande. Bland annat har Ungdomsstyrelsen fått i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället och till kommuner som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet. Särskilda medel har fördelats till riksdagspartierna och de partier som är representerade i Europaparlamentet för informationsinsatser inför de allmänna valen. Nämnden för statligt stöd till trossamfund har ett uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen. Ungdomsstyrelsen har i uppdrag bl.a. att genomföra skolval inför de allmänna valen. Regeringsuppdrag har lämnats till Handisam (numera Myndigheten för delaktighet) att genomföra en studie av tillgängligheten till röstmottagningsställen under de allmänna valen 2014, till Göteborgs universitet att genomföra en studie av personvalssystemet och till Mittuniversitetet att

utvärdera användningen av de särskilda medlen till partierna för informationsinsatser inför 2014 års allmänna val. Den sammanlagda summan för valdeltagandeinsatser är 61 miljoner kronor.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkande 2 och 3.

Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S) om att stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.m.

Jämför reservation 1 (S och V).

Skrivelsen

När det gäller stöd till aktörer som verkar för ökat valdeltagande uttalar regeringen bl.a. följande i skrivelsen. Regeringen avser att ge Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet (skr. 2013/14:61 s. 14). Verksamheten ska i första hand inriktas på unga och utrikes födda och genomföras i områden med lågt valdeltagande i tidigare val.

Vidare avser regeringen att genomföra åtgärder för att höja kunskapen om Europaparlamentsvalets betydelse och för att öka valdeltagandet (skr. 2013/14:61 s. 15). Regeringen anser att det låga valdeltagandet i Europaparlamentsvalet inte enbart är en demokratisk utmaning för EU utan även för Sverige. EU är en gemenskap som ursprungligen uppkom som en motkraft till de auktoritära regimer som var orsak till andra världskriget och Förintelsen. EU spelade också en avgörande roll i demokratiseringen av de post-socialistiska länderna efter Berlinmurens fall och har fortfarande en viktig roll för att vidmakthålla grundläggande demokratiska principer i Europa och övriga världen. Den demokratiska utvecklingen i EU har betydelse för demokratin i Sverige. Antidemokratiska tendenser i enskilda medlemsstater har t.ex. en tendens att påverka utvecklingen i andra delar av Europa. Beslutsfattande i EU påverkar konkret individers vardag i Sverige genom bl.a. lagstiftning som rör den inre marknaden samt området för frihet, säkerhet och rättvisa. Insatserna ska dels omfatta stöd för att upprätthålla det nätverk av rektorer och lärare som utbildats under föregående programperiod 2009–2012, dels omfatta information om valen direkt riktad till unga väljare och ungdomsorganisationer för att främja deltagande i valet 2014. Medel kanaliseras direkt från kommissionen till myndigheterna. Regeringen avser även att på andra sätt verka för att öka kunskapen om Europaparlamentsvalet, däribland genom att

föra en dialog med aktörer som kan bidra till att information och kunskap om valets betydelse sprids, t.ex. politiska partier, organisationer inom det civila samhället, myndigheter och kommuner.

Regeringen avser vidare att fördela särskilda medel till riksdagspartierna och de partier som är representerade i Europaparlamentet för informationsinsatser inför de allmänna valen.

Därutöver avser regeringen att ge Nämnden för statligt stöd till trossamfund (SST) ett uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen (skr. 2013/14:61 s. 16). Regeringen anför att trossamfundet har kommit att uppfattas som en mycket angelägen och betydelsefull del av det civila samhället. Invandringen har bidragit till att Sverige blivit ett alltmer mångkulturellt och mångreligiöst samhälle. Trossamfundet har en viktig roll för att stödja människor som nyligen invandrat till Sverige. Att ge människor en möjlighet att finna en trygghet genom sin kultur och religion har betydelse för integrationen. På många områden fungerar trossamfundet som en länk mellan stat och samhälle, vilket är ett stöd för nyanlända invandrare som ännu inte har lärt sig det svenska språket eller skapat sig en grundläggande samhällsorientering. Trossamfundets medverkan inom andra samhällsområden är också värdefull. Trossamfundet bidrar som välfärdsförmedlare inom t.ex. sjukvården, barn- och ungdomsverksamhet eller som ett komplement till samhällets ansvar för människor som lever i en socialt utsatt situation. Trossamfundet är, anfördes det i skrivelsen, ett forum där dialog om existentiella och sociala frågor äger rum. I detta sammanhang kan de medverka till att de grundläggande demokratiska värderingar som vårt samhälle vilar på upprätthålls och stärks.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 yrkande 4 ett tillkännagivande om vikten av att stötta fackliga organisationer och övriga folkrörelser i arbetet för att stimulera ökat valdeltagande. De anför att i skrivelsen pekas främst trossamfundet ut som mottagare av stöd för att stimulera till informationsinsatser inför de allmänna valen. Enligt motionärerna är det viktigt att betona att även andra delar av civilsamhället har en viktig roll för att öka engagemanget och valdeltagandet. De olika folkrörelserna har traditionellt haft en stor betydelse för att sprida de demokratiska principerna och vikten av att rösta. Det gäller inte minst de fackliga organisationerna. Här skulle mer kunna göras och mer initiativ kunna stötts med statliga anslag. Detsamma gäller t.ex. idrottsrörelsen och handikapprörelsen. Även företagarnas organisationer, särskilt de som engagerar egen- och småföretagare, skulle kunna engageras i det arbetet.

Tidigare behandling

Kulturutskottet behandlade i sitt betänkande 2013/14:KrU5 ett motionsyrkande om betydelsen av ett starkt och levande civilsamhälle. Motionärerna påtalade bl.a. att det civila samhället skapar mötesplatser fredade från kommersiella lönsamhetskrav där medborgarna naturligt kan koppla sina egna erfarenheter och krav till ett vidare samhälleligt perspektiv.

Kulturutskottet förklarade sig dela motionärernas uppfattning om vikten av ett starkt civilsamhälle, och därför se med tillförsikt på regeringens satsningar på området. En proposition som regeringen lade fram 2009, med mål och inriktning för politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55), var enligt kulturutskottet en viktig grund för att lyfta fram det civila samhällets stora betydelse samt för att tydliggöra relationen mellan staten och det civila samhället och ta ett helhetsgrepp om generella frågor om det civila samhället och dess villkor. Viktigt hade också enligt kulturutskottet varit det myndighetsstöd som politikområdet fått, genom det ansvar för området som lagts på Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Kulturutskottet såg vidare positivt på att regeringen tillsatt en utredare i syfte att möjliggöra för det civila samhället att ta ytterligare ett steg framåt för att underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet och utvecklas.

Med hänsyn till de satsningar som regeringen gjort och gör på området, och den samstämmighet som finns om betydelsen av ett starkt och levande civilsamhälle, ansåg kulturutskottet att motionsyrkandet till stora delar fick anses tillgodosett. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2013/14:227).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill även i detta sammanhang instämma i regeringens uppfattning att valdeltagandet är ett uttryck för demokratins förankring i samhället och att ett högt valdeltagande också innebär ett mer jämlikt valdeltagande och att valresultaten mer korrekt avspeglar de olika intressen som uttrycks i samhället. Det är därför angeläget att verka för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Som tidigare nämnts har regeringen vidtagit en rad åtgärder som gäller valdeltagande. Bland annat har Ungdomsstyrelsen fått i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället och till kommuner som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet. Särskilda medel har fördelats till riksdagspartierna och de partier som är representerade i Europaparlamentet för informationsinsatser inför de allmänna valen. Nämnden för statligt stöd till trossamfund har ett uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen. Ungdomsstyrelsen har i uppdrag bl.a. att genomföra skolval inför de allmänna valen. Regeringsuppdrag har lämnats till Handisam (numera Myndigheten för delaktighet) att genomföra en studie av tillgängligheten till röstmottagningsställen under de allmänna valen 2014, till Göteborgs universitet att genomföra en studie av personvalssystemet och till Mittuniversitetet att utvärdera användningen av de särskilda medlen

till partierna för informationsinsatser inför 2014 års allmänna val. Den sammanlagda summan för valdeltagandeinsatser är 61 miljoner kronor.

Med det ovan sagda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkande 4.

Nationella riktlinjer för rektorernas beslut om lokal medverkan av riksdagspartierna m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (S) om nationella riktlinjer och stöd för rektorernas beslutsfattande om lokal medverkan för riksdagspartierna och deras ungdomsförbund.

Skrivelsen

På regeringens uppdrag tar Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, fram ett stödmaterial för lärare i grund- och gymnasieskola som rör hantering av politisk information i skolan och närvaron av representanter för politiska partier (skr. 2013/14:61 s. 18).

Regeringen pekar på att det i vissa avseenden har förekommit oklarheter om huruvida skolor kan förbjuda vissa politiska partier att verka på skolorna. Inför valet 2010 tog Statens skolverk på uppdrag av regeringen fram stödmaterialen Politisk information i skolan (U2010/1216/S). I stödmaterialen framhåller Skolverket att skolan inte är en allmän plats och att det därför är rektorn som bestämmer vem som får vistas i skolan. Om rektorn beslutar att politiska partier ska få komma till skolan och bedriva opinionsbildning måste skolan behandla alla partier lika. En lösning för skolor som anser att vissa partiers närvaro är problematisk är att neka tillträde till samtliga partier. Skolverket menar dock att en sådan lösning är svår att förena med skolans demokratiska uppdrag. Enligt Ungdomsstyrelsens utvärdering av skolvalet 2010 var det 55 procent av skolorna som valde att inte bjuda in någon företrädare för de politiska partierna eller deras ungdomsförbund till skolan.

Regeringen anser att det är relevant att skolelever inför skolvalen får goda förutsättningar att kritiskt bedöma och bilda sig en uppfattning om olika politiska alternativ. Mot den bakgrunden har regeringen gett Ungdomsstyrelsen, sedan den 1 april 2014 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, i uppdrag att under 2014 ta fram ett stödmaterial för lärare i grund- och gymnasieskola som rör hantering av politisk information i skolan och närvaron av representanter för politiska partier (Ju2013/7073/D). Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska dessutom under 2014 genomföra aktiviteter för att sprida detta stödmaterial. Utgångspunkten för uppdraget är att skolans huvudmän fortsatt har ansvar för och beslutanderätt över tillträdet till skolorna.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär, i motion 2013/14:K15 yrkande 5, ett tillkännagivande om nationella riktlinjer och stöd för rektorernas beslutsfattande om lokal medverkan av riksdagspartierna och deras ungdomsförbund. Motionärerna anför att skrivelsens förslag på åtgärder för att förbättra informationen i skolan är bra. Detta gäller särskilt uppdraget till Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, om att ta fram ett stödmaterial för lärare i grund- och gymnasieskolan som rör hantering av politisk information i skolan och närvaron av representanter för politiska partier. De menar att det behövs ett motsvarande stöd och riktlinjer för rektorerna som dessa kan stödja sig på i sitt beslutsfattande och som behandlar information och medverkan på ett likartat sätt i hela landet.

Gällande ordning

En skola är inte en allmän plats. Ytrandefriheten enligt regeringsformen innefattar inte någon rätt för medborgarna – eller en sammanslutning av sådana – att få tillträde till en skola för att sprida ett budskap eller för att utöva den rätt att sprida tryckta skrifter som garanteras i tryckfrihetsförordningen.

Skolledningen kan dock ge tillstånd för utomstående att i skolan sprida information eller tryckta skrifter. Vid ställningstagande till om ett politiskt parti i dessa syften ska få tillträde till en skola måste skolledningen beakta objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § regeringsformen, som föreskriver att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet.

En skola kan ha praktiska skäl att begränsa antalet partier som den på eget initiativ bjuder in att lämna information; detta har inte ansetts strida mot lag under förutsättning att urvalet görs objektivt och inte innebär att övriga organisationer utesluts från att i en eller annan form delta i verksamheten.

Regeringsrätten har funnit att det – under närmare angivna omständigheter – av praktiska skäl kan vara påkallat att begränsa antalet partier som bjudits in att bedriva politisk information i skolan, att en sådan uppläggning av verksamheten inte behöver innebära att övriga organisationer utesluts från att i en eller annan form delta i verksamheten om de anmäler intresse för det samt att en sådan begränsning av inbjudan som innebär att endast de partier som är representerade i riksdagen eller i kommunens fullmäktige ska bjudas in innefattade en begränsning på objektiv grund (RÅ81 2:26 I och II).

Det förhållandet att ett begränsat antal partier bjuds in till skolan får dock inte åberopas som skäl att avvisa alla önskemål om deltagande från andra partier och organisationer; det skulle strida mot objektivitetskravet i 1 kap. 9 § RF (jfr JO:s beslut den 25 juli 2007, dnr 3238-2006). Utgångspunkten är att ett parti eller en organisation som uttrycker intresse för att delta ska tillåtas göra det på samma villkor som de som inbjudits. Om en skola av praktiska skäl måste avslå en begäran från ett parti eller en organisation om att få tillträde

till skolan för att delta i en debatt, är skolledningen i princip skyldig att bereda partiet eller organisationen möjlighet att få komma till skolan vid ett annat tillfälle för att lämna information i den fråga som debatten handlade om (JO:s beslut den 27 september 2010, dnr 3110-2009).

Att låta bedömningen i frågan om ett politiskt parti ska ges tillträde till skolan vara beroende av *vilka åsikter partiet kan förväntas föra fram* står i strid med objektivitetskravet i 1 kap. 9 § regeringsformen (JO:s beslut den 25 juni 2007, dnr 3940-2006 och 3941-2006).

Skolledningen har en skyldighet att upprätthålla *ordningen på skolan*. När det gäller frågan om allmänna ordningsskäl kan motivera att politiska partier nekats tillträde till en skola eller att möjligheten att där lämna information begränsas eller styrs av skolan vad gäller tid, rum och form ska det beaktas (2008/09:JO1 s. 400) att

- det krävs att de negativa konsekvenserna som tillträdet kan antas få för ordningen är klart påvisbara
- objektivitetsprincipen måste iakttas, och ordningsskäl får inte användas som svepskäl för att utesluta ett parti på grundval av de åsikter som partiet kan förväntas föra fram
- aktioner som eleverna planerar som riktar sig mot ett visst partis närvaro och som beror på innehållet i partiets politiska budskap är inte ett sådant ordningsskäl som kan åberopas; om rektorn i en sådan situation inte kan tala eleverna till rätta kan det vara korrekt i formellt hänseende att ställa in hela aktiviteten
- lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn eller elever får inte åberopas till stöd för ett grundlagsstridigt handlande eller ett kringgående av grundlagen. (Anm. Sådana bestämmelser finns nu i 6 kap. skollagen och i diskrimineringslagen.)

Spridning av tryckta skrifter inom en skola, t.ex. genom bokbord eller utdelning av flygblad, utgör spridning bland allmänheten. Följande ska beaktas (JK:s beslut 2008-04-24):

- Begränsningar i denna spridningsrätt med anledning av skriftens innehåll får därför inte ställas upp utan stöd i tryckfrihetsförordningen. Detta gäller trots att skollokaler inte utgör allmän plats. Tryckfrihetsförordningens bestämmelser om förbud mot spridningshinder innefattar dock inte någon rätt för medborgarna – eller en sammanslutning av dessa – att få tillträde till en plats som inte är allmän för att där sprida tryckta skrifter.
- På en skola är det en fråga för skolledningen att ge tillstånd för utomstående att utöva sådana aktiviteter inom skolans område (se ovan).
- Ett avslag på en ansökan att i detta syfte få komma till skolan eller ett förbud i detta avseende för utomstående får inte grundas på innehållet i de skrifter som är i fråga; i så fall utgör avslaget eller förbudet ett

sådant spridningshinder som är förbjudet enligt tryckfrihetsförfordningen.

Skolverket m.m.

Inom vissa områden har Skolverket på sin webbplats publicerat juridiska vägledning för att guida i de lagar, förordningar och föreskrifter som finns. Där har verket även publicerat allmänna råd m.m.

På webbplatsen finns bl.a. en juridisk vägledning benämnd Politisk information i skolan (granskad i oktober 2012). Där anges följande som några av de utgångspunkter som skolan har att beakta:

- Skolan är ingen allmän plats utan det är rektorn som bestämmer vem som får vistas i skolan och det är också rektorn som ansvarar för ordningen på skolan.
- Om rektorn beslutar att politiska partier ska få komma till skolan och bedriva opinionsbildning måste skolan behandla alla partier lika.
- Urvalet av partier som bjuds in måste göras objektivt; det anses som objektivt om skolan bjuder in alla partier som är representerade i riksdagen eller i kommunfullmäktige.
- Rektorn har möjlighet att begränsa politiska partiets tillträde till skolan om det är motiverat av ordningsskäl och de negativa konsekvenserna för ordningens upprätthållande är klart påvisbara. Samtidigt får skälen inte ha något samband med partiets åsikter eftersom det skulle strida mot kravet på opartiskhet.
- En tillåten lösning är att alla partier nekas tillträde. En sådan lösning är dock svår att förena med skolans demokratiska uppdrag och är därför mindre lyckad.

Skolverket har även tagit fram ett stödmaterial om politisk information i skolan, Politisk information i skolan (reviderad i juni 2012), som publicerats på Skolverkets webbplats.

Nämnas kan även att Sveriges kommuner och landsting (SKL) tagit fram skriften Politiska partier i skolan – Vad gäller? vilken publicerats på SKL:s webbplats.

Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Ungdomsstyrelsens skrift från 2014 Prata politik! Ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan finns på webbplatsen www.ungdomsstyrelsen.se. Där behandlas bl.a. skolans demokratiuppdrag och vad som gäller när en skola bjuder in de politiska partierna utifrån lagar m.m. Vidare lämnas bl.a. tips på hur en skola kan ta fram en handlingsplan för de politiska partiernas närvaro på skolan och information om olika metoder för att utvärdera aktiviteter där politiska partier har deltagit i skolan.

Tidigare behandling

Utbildningsutskottet behandlade i sitt betänkande 2011/12:UbU14 en motion om att skolans demokratiuppdrag bör innefatta att politiska partier släpps in i grundskolor, gymnasier, folkhögskolor, komvux, högskolor och universitet, sfi m.fl. utbildningar samt vidare att det borde slås fast i lag att utbildnings-systemets demokratiuppdrag innebär att eleverna ska ges möjlighet att träffa de politiska partierna och själva bilda sig en uppfattning om dem.

Utbildningsutskottet delade motionärens uppfattning om vikten av att eleverna ska ges möjlighet att träffa de politiska partierna och själva bilda sig en uppfattning om dem. Det kan öka elevernas intresse för samhällsfrågor och politik, vilket enligt utskottets mening är en viktig del i skolans demokratiuppdrag, inte bara inför allmänna val.

Utbildningsutskottet hänvisade till att det finns flera regelverk att beakta för en huvudman eller rektor som ska ta ställning till opinionsbildande verksamhet i skolan. Därutöver har Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten), Riksdagens ombudsmän (JO) och Justitiekanslern (JK) vid ett flertal tillfällen prövat frågor om opinionsbildande verksamhet i skolan. En viktig utgångspunkt är att skolan, oavsett huvudman, inte är en allmän plats. Det innebär att skolan bestämmer vem som får vistas där. Samtidigt har skolan å ena sidan ett demokratiuppdrag enligt skolförfattningarna, och yttrandefrihet och tryckfrihet gäller enligt grundlagarna. Å andra sidan ska skolan följa diskrimineringslagen med bl.a. förbud mot kränkande behandling och brottsbalkens ordningsbestämmelser. Skolverket fick 2010 i uppdrag att, efter samråd med Skolinspektionen och Sveriges Kommuner och Landsting, ta fram ett stödmaterial i syfte att klargöra vilka regler som gäller och ge praktisk vägledning till huvudmannen eller den enskilda skolan som ska fatta beslut om inbjudan eller tillträde till skolan. Med utgångspunkt i gällande regelverk och rättspraxis har Skolverket i stöd materialet uttalat sin mening att skolan bör uppmuntra att politiska partier kommer till skolan och att skolan bör ta till vara de möjligheter som denna samverkan med politiska partier kan medföra. Enligt Skolverkets bedömning är det en mindre lyckad lösning att neka alla partier tillträde eftersom en sådan lösning, om än tillåten, är svår att förena med skolans demokratiska uppdrag. Sveriges Kommuner och Landsting har också tagit fram ett stödmaterial 2010 som även innehåller ett förslag till handlingsplan för huvudmännen och skolorna när det gäller att bjuda in politiska partier till skolan.

Utbildningsutskottet konstaterade att skolans demokratiuppdrag, såsom det uttrycks i läroplanen för respektive skolform, är mycket tydligt. Elever ska både få lära sig om demokrati och få verka i demokratiska arbetsformer. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. För att nå målen om att främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedborgare ska skolan enligt läroplanen också samverka med omvärlden. Kunskap om de politiska partierna är

t.ex. också en tydlig del av det centrala innehållet i kursplanen för samhällskunskap i de obligatoriska skolformerna.

Utbildningsutskottet noterade att Skolverket i sitt stödmaterial uppmanar skolor att aktivt samarbeta med politiska partier och organisationer. Dessutom hade Skolverket fått i uppdrag att följa upp resultatet av de insatser som har gjorts med anledning av stödmaterialet om politisk information i skolan.

Utbildningsutskottet menade mot denna bakgrund att någon ytterligare reglering av politiska partiers möjlighet att komma till skolan inte är nödvändig och vill understryka vikten av att det stödmaterial som finns sprids och förankras hos huvudmän och rektorer i syfte att underlätta samverkan mellan skolan och politiska partier samt främja en god regelefterlevnad. Utskottet ansåg det angeläget att politiska partier och ungdomsförbund ges möjlighet att komma till skolan. Med parti avses enligt regeringsformen en sammanslutning eller en grupp av väljare som uppträder i val under en särskild beteckning. Registrering av partibeteckningar regleras i vallagen (2005:837). Utskottet noterade att Skolverket i sitt stödmaterial redovisar att det har bedömts som objektivt att av praktiska skäl begränsa inbjudan till partier som representeras i riksdagen eller kommunens fullmäktige eller de större och mer kända partierna.

Utbildningsutskottet avstyrkte bl.a. den ovan angivna motionen.

Aviserad översyn

Utbildningsminister Jan Björklund har uttalat att Utbildningsdepartementet kommer att göra en översyn av regelverken i syfte att förtydliga hur rektorer ska kunna göra avgränsningar av formerna för partiernas tillträde till skolan i syfte att ge valinformation.

Utbildningsminister Jan Björklund har bjudit in riksdagens partier för att informera om rättsläget och bereda möjlighet till diskussion i frågan om politiska partiers tillträde till skolor i valrörelser. Skolverket, Justitieombudsmannen och Justitiekanslern kommer att bjudas in för att redogöra för rättsläget.

Utskottets ställningstagande

Skolverket har gett ut en juridisk vägledning Politisk information i skolan som granskats i oktober 2012 och en i juni 2012 reviderad version av stödmaterialet Politisk information i skolan. Vidare har Sveriges kommuner och landsting (SKL) publicerat en i mars 2014 reviderad version av Politiska partier i skolan – Vad gäller?

Skrivelsens förslag på åtgärder för att förbättra informationen i skolan är bra. Detta gäller särskilt uppdraget till Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, om att ta fram ett stödmaterial

för lärare i grund- och gymnasieskolan som rör hantering av politisk information i skolan och närvaron av representanter för politiska partier.

Skolan har en central roll i att utbilda demokratiska medborgare. Med utgångspunkt i skolans demokratiska uppdrag välkomnar utskottet den översyn som Utbildningsdepartementet har aviserat. Utskottet vill framhålla vikten av att en sådan översyn genomförs skyndsamt.

Med det ovan sagda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkande 5.

Universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (S) om universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar och om behov av ett tydligare demokratiuppdrag i högskolelagen.

Jämför reservation 2 (S och V).

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 yrkande 6 ett tillkännagivande om högskolornas och universitetens ansvar för att främja unga människors engagemang för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på samt om behovet av ett tydligare demokratiuppdrag i högskolelagen. Det är enligt motionärerna angeläget att regeringen utvecklar en tydligare politik vad gäller frågan om universitetens och högskolornas ansvar för att främja demokratiska värderingar och demokratiskt deltagande. Motionärerna föreslår därför att universitet och högskolor uppmannas att uppmärksamma EU- och riksdagsval genom aktiviteter som kan skapa engagemang och intresse. Vidare anför motionärerna att högskolelagen ger universiteten ett ansvar för att främja bl.a. hållbar utveckling och jämställdhet, men att universiteten däremot inte har något uttryckligt uppdrag att främja ökad medvetenhet om demokrati och mänskliga rättigheter, vilket däremot finns i skollagen där det föreskrivs att ”utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på”.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ska det allmänna verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden.

I 2 kap. 18 § andra stycket regeringsformen anges att forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag. Grundlagsutredningen ansåg att forskningens frihet vara av så grundläggande betydelse för det demokratiska samhället att den borde ges ett uttryckligt skydd i regeringsformen. Att i grundlag närmare ange hur skyddet ska vara utformat ansågs dock mindre lämpligt. Det måste i stället vara en uppgift för riksdagen att i lag bestämma innehållet i detta skydd. En grundlagsbestämmelse borde därför få innebörden att riksdagen inte kan delegera normgivningsmakt i dessa frågor, varför det inte finns något utrymme för regeringen att meddela annat än verkställighetsföreskrifter (Holmberg m.fl. Grundlagarna, 3 uppl., 2012, s. 165 med hänvisningar). Regeringen och riksdagen anslöt sig till Grundlagsutredningens förslag.

Enligt 1 kap. 2 § högskolelagen ska staten som huvudman anordna högskolor för utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, och forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. Verksamheten ska, enligt 3 § samma kapitel, bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning. I högskolornas verksamhet ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas; det anges i 1 kap. 3 a §.

Verksamheten ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen, anges det i 4 § samma kapitel. Där anges vidare att de tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna.

Enligt 1 kap. 4 a § ska studenterna ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

I 1 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434) föreskrivs att högskolorna i sin verksamhet ska främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. I högskolornas verksamhet ska vidare jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iaktas och främjas. Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden. Högskolorna ska också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

Enligt 1 kap. 13 § högskoleförordningen är en högskola skyldig att låta en demokratiskt uppbyggd förening för studenter vid högskolan använda undervisningslokalerna vid en sammankomst som föreningen anordnar för sina medlemmar, om sammankomsten hålls för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk. Den som av föreningen har bjudits in för att medverka vid sammankomsten får inte vägras tillträde till möteslokalerna. Det sagda gäller dock inte om det är antag-

ligt att det vid sammankomsten kommer att uppstå någon allvarlig ordningsstörning eller inträffa någonting som strider mot lag, och inte heller om föreningens användning av lokalerna är oförenlig med högskoleverksamhetens behöriga gång eller med högskolans förpliktelser mot tredje man.

I kap. 4 § skollagen (2010:800) anges att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare.

Svar på skriftlig fråga (2009/10:1001)

Mats Pertoft (MP) frågade hösten 2010 statsrådet Tobias Krantz (FP) om statsrådet avsåg att vidta åtgärder för att säkerställa att det även i framtiden kommer att vara möjligt för studentförbunden att informera om politik på landets högskolor och universitet.

I sitt svar hänvisade Tobias Krantz inledningsvis till 1 kap. 13 § första stycket högskoleförordningen, där det föreskrivs att en högskola är skyldig att låta en demokratiskt uppbyggd förening för studenter vid högskolan använda undervisningslokalerna vid en sammankomst som föreningen anordnar för sina medlemmar, om sammankomsten hålls för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk. Den som av föreningen har bjudits in för att medverka vid sammankomsten får inte vägras tillträde till möteslokalerna.

Tobias Krantz anförde därefter att det är av stor betydelse att det förs en öppen diskussion och debatt vid svenska universitet och högskolor, även i politiska frågor. Studentföreningar vid universitet och högskolor har här en viktig roll att spela. Dessa föreningar har också rätt att använda ett lärosätes undervisningslokaler för t.ex. information och meningsyttring enligt de villkor som anges i 1 kap. 13 § högskoleförordningen.

Det är samtidigt regeringens ambition att minska detaljregleringen av högskolesektorn och öka friheten för universitet och högskolor att själva utforma sin verksamhet. Det är därför i första hand lärosätena själva som måste finna lämpliga former för hur de politiska studentförbunden ska kunna verka vid lärosätena. Studentförbundets debattinlägg i Dagens Nyheter den 24 augusti visar dock, anförde Tobias Krantz, att lärosätena bör ägna denna fråga ökad uppmärksamhet så att inte den öppna diskussionen vid lärosätena försvåras.

Utskottets ställningstagande

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Vidare är forskningens frihet skyddad enligt lag. Båda dessa förutsättningar anges i regeringsformen. Grundlagsutredningen ansåg att forskningens frihet var av så grundläggande betydelse för det demokratiska samhället att den borde ges ett uttryckligt skydd i regeringsformen.

Det bör framhållas att de som studerar vid universitet och högskolor är myndiga personer som studerar frivilligt och att det inom högskolans värld finns inslag av demokrati med kårpartier. Studentföreningar vid universitet och högskolor har en viktig roll att spela i en öppen diskussion och debatt i politiska frågor. Föreningarna har också rätt att använda ett lärosätes undervisningslokaler för upplysning, meningsyttring och annat liknande syfte, och den som bjudits in av föreningen för att medverka vid sammankomsten får inte vägras tillträde till möteslokalerna. Det bör dock i första hand vara en uppgift för lärosätena själva att finna lämpliga former för hur de politiska studentförbunden ska kunna verka vid lärosätena.

Med det ovan sagda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkande 6.

Utredning om demokratisk delaktighet och inflytande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S) om att i regeringens aviserade utredning om demokratisk delaktighet och inflytande dels beakta de förändrade villkoren på arbetsmarknaden, dels analysera hur förtroendet för demokratin och det politiska deltagandet mellan valen påverkas av den svenska politiska modellens förändring.

Skrivelsen

Regeringen avser att tillsätta en utredning om demokratisk delaktighet och inflytande som bl.a. ska se över hur demokratin påverkas av det minskade engagemanget inom de politiska partierna (skr. 2013/14:61 s. 24). Utredningen ska även lämna förslag på åtgärder som kan bidra till att fler individer väljer att engagera sig som förtroendevalda och till att förhindra att kandidater avvisar ett erbjudande om ett förtroendeuppdrag eller hoppar av i förtid. Utredningen ska bl.a. ha till uppdrag att utvärdera individens möjligheter till inflytande över politiska beslutsprocesser mellan valen, särskilt de befintliga formerna för direkt- och deltagardemokrati, samt belysa metoder för ett ökat inflytande av unga och andra väljargrupper med lågt valdeltagande (skr. s. 30). Utredningen ska utvärdera den effekt som befintliga former för direkt- och deltagardemokrati på lokal nivå, såsom medborgarförslag, medborgardialog, medborgarpaneler och medborgarråd, har haft på den lokala demokratin.

Utredningen ska även se över individens möjligheter till inflytande över politiska beslutsprocesser på nationell nivå. Vidare ska utredningen belysa metoder för ett ökat inflytande av unga, såsom ungdomsråd och ungdomsfullmäktige, och andra väljargrupper med lågt valdeltagande. Utredningen ska utgöra ett underlag för regeringen, landstingen och kommunerna att utveckla formerna för delaktighet mellan valen och att stärka individens möjligheter till inflytande och delaktighet i den politiska beslutsprocessen (skr. s. 31). Utredningen ska även se över vilka effekter folkinitiativet har haft på den lokala demokratin (skr. s. 33).

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 tillkännagivanden om att i regeringens aviserade utredning om demokratisk delaktighet och inflytande beakta de förändrade villkoren på arbetsmarknaden (yrkande 7) och analysera hur förtroendet för demokratin och det politiska deltagandet mellan valen påverkas av den svenska modellens förändring (yrkande 8).

Motionärerna anför att de förändrade villkoren på arbetsmarknaden med bl.a. allt fler osäkra anställningar har försvårat för många människor att ta förtroendeuppdrag. Vidare framhåller motionärerna att det är värdefullt att medborgarna har möjlighet till direkt inflytande via t.ex. medborgarinitiativ och medborgardialoger, men att denna typ av aktiv medborgardemokrati inte kan ersätta organisering och kollektiv mobilisering i olika folkrörelser som metod för påverkan. Civilsamhällets olika organisationer fyller en viktig roll för vår representativa demokrati, anför motionärerna, och dess betydelse bör inte tonas ned framför mer individuell påverkan.

Motionärerna anser det också viktigt att understryka betydelsen av att den svenska politiska modellen under senare år har förändrats i grunden, från en korporativ demokrati med starka organisationer till en demokrati där PR-företag och betalda lobbyister i allt högre grad sätter agendan. De traditionella folkrörelserna har försvagats, och det folkliga deltagandet och engagemanget i demokratin har minskat (med undantag av enkla deltagandeformer som till exempel namnunderskrifter). Vidare anser motionärerna att den representativa demokratin i allt högre grad ersätts av olika typer av nätverk och partnerskap, som riskerar att ytterligare försvaga den representativa demokratin. Slutligen har det ökade inslaget av marknadsmodeller i offentlig sektor förändrat villkoren för demokratiskt deltagande, genom att medborgarens val på en marknad, t.ex. i form av kundvalsmodeller, i allt högre grad blir en ersättning för demokratisk påverkan. En central fråga är om utvecklingen av marknadsmodeller i den offentliga sektorn kan komma att ytterligare försvaga civilsamhällets organisationer och deras hittills centrala roll i svensk demokrati. Blir det mindre meningsfullt att agera via den representativa demokratin, i takt med att kundmakt ersätter medborgarmakt?

Motionärerna anser det angeläget att de djupgående förändringarna i den svenska politiska modellen och dess konsekvenser för medborgarnas möjlighet till inflytande, insyn och delaktighet ges större uppmärksamhet i demokratipolitiken.

Utskottets ställningstagande

Den utredning om demokratisk delaktighet och inflytande som regeringen har aviserat ska bl.a. ha till uppdrag att utvärdera individens möjligheter till inflytande över politiska beslutsprocesser och belysa metoder för ett ökat inflytande samt utvärdera den effekt som befintliga former för direkt- och deltagardemokrati har på lokal nivå. Utredningen ska utgöra underlag för regeringens, landstingens och kommunernas utveckling av formerna för delaktighet mellan valen och att stärka individens möjligheter till inflytande och delaktighet i den politiska beslutsprocessen.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkandena 7 och 8.

Värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (V) om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på insatser för att förebygga våldsbejakande extremism och en motion (MP) om att tillföra kommunerna resurser för att skapa möjligheter att inrätta medborgarråd eller liknande.

Jämför reservation 3 (V).

Skrivelsen

Regeringen uttalar som sin bedömning (skr. 2013/14:61 s. 41) att ideologiskt våld som riktas mot samhällets institutioner, dess representanter eller enskilda individer är en utmaning för demokratin och den sociala sammanhållningen i samhället. Ett samhälle som inte tydligt tar avstånd från våldsbejakande extremism och ideologiskt motiverat våld riskerar att bli polariserat. Åtgärder bör vidtas för att förebygga att individer lockas till våldsbejakande extremism och att antidemokratiska miljöer får förankring och breder ut sig i samhället.

Regeringen avser att genomföra åtgärder för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism i samhället (skr. s. 43). I första hand ska utbildningsinsatser riktas till yrkesgrupper som kommer i kontakt med personer som är i riskzonen för att dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som är aktiva inom sådana miljöer. Regeringen avser även att verka för att organiseringen och samverkan av det förebyggande arbetet utvecklas. Ett viktigt steg i arbetet för att förebygga våldsbejakande extremism är enligt regeringen att skapa

medvetenhet och kunskap om företeelsen. Det är betydelsefullt att yrkesverksamma som bemöter individer i riskzonen för att dras in i våldsbejakande extremistmiljöer har kunskap om hur dessa individer bör bemötas. Detta gäller i första hand polisen och rättsväsendet, men även yrkesverksamma inom kriminalvården, grund- och gymnasieskolan, socialtjänsten och annan kommunal förvaltning liksom personer som är verksamma inom det civila samhället och fritidsverksamheter. Regeringen pekar även på att arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism kan väcka frågor om åsikts- och föreningsfrihet.

Regeringen avser (skr. s. 44) att ge Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, ett fortsatt uppdrag att fördela stöd till organisationer som verkar för att förebygga att individer dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som stöder avhopp från sådana miljöer. Ett viktigt arbete för att förebygga att personer ansluter sig till våldsbejakande extremistmiljöer och att stödja personer som vill lämna sådana miljöer bedrivs av organisationer i det civila samhället, anför regeringen. Ett antal lokala organisationer har etablerats för att förebygga våldsbejakande extremism. För att stärka detta arbete beslutade regeringen 2012 att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället som bedriver verksamhet som har till syfte att förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremiströrelser och för att ge stöd till individer som avser att lämna sådana miljöer. Medel fördelas mellan åren 2012 och 2014 i enlighet med förordningen (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet mot våldsbejakande extremism.

Regeringen pekar i skrivelsen på att det av en studie som gjorts på uppdrag av regeringen (Avhopparverksamhet – Ungdomsstyrelsens analys och förslag på hur samhället kan stödja unga avhoppare, Ungdomsstyrelsens skrifter 2010:11) framgår att den avhopparverksamhet som bedrivs inom det civila samhället för närvarande enbart är inriktad på högerextremistiska grupper.

Vidare uppmärksammar regeringen i skrivelsen att det av Säkerhetspolisens rapport om våldsbejakande islamistisk extremism framgår att individer som har anslutit sig till den våldsbejakande islamistiska miljön inte i samma omfattning som individer inom andra våldsfrämjande extremistmiljöer är benägna att lämna dessa sammanhang när de blir äldre. Det är därför särskilt viktigt att stimulera verksamheter som bedrivs för att förebygga radikalisering och främja avhopp från den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön.

Enligt förordningen om statsbidrag för verksamhet mot våldsbejakande extremism får statsbidrag lämnas till en ideell förening som är självständig och demokratiskt uppbyggd, som bedriver verksamhet i Sverige utan vinstsyfte, och som i sin verksamhet respekterar demokratins idéer, inklusive principerna om jämställdhet och förbud mot diskriminering. Bidrag får även lämnas till en stiftelse som inte är statlig eller kommunal och som uppfyller de kraven. Vidare anges i förordningen att statsbidrag inte får lämnas till en förening eller stiftelse som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs. Statsbidrag får

lämnas för sådan verksamhet som förebygger att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistmiljöer, eller som stöder individer som avser att lämna sådana miljöer.

Regeringen avser (skr. s. 45) att ge Statens medieråd i uppdrag att verka för att stärka unga i rollen som medvetna medieanvändare och därigenom förebygga att antidemokratiska och våldsbejakande budskap som förmedlas via internet får genomslag.

I regleringsbrevet för budgetåret 2014 avseende Statens medieråd behandlas ett uppdrag att stärka unga i ålder 12–18 år mot antidemokratiska budskap på internet och i sociala medier.

I april 2013 gav regeringen Statens medieråd i uppdrag att ta fram ett digitalt utbildningsmaterial som syftar till att öka ungas medie- och informationskunnighet och därigenom stärka dem mot antidemokratiska budskap på internet och i sociala medier som uppmanar till våld och hot för en politisk eller ideologisk sak. Vidare ska Statens medieråd kartlägga vilka aktörer som är verksamma inom området för medie- och informationskunnighet och inventera det pedagogiska material som finns på området samt föreslå lämpliga åtgärder för att sprida det digitala utbildningsmaterialet till skola, fritidsverksamheter och det civila samhällets organisationer (Ju2013/3289/D).

För fortsatt arbete med studien under 2014 får Statens medieråd disponera 1 500 000 kronor för 2014 från utgiftsområde 1 Rikets styrelse, anslaget 6:1 Allmänna val och demokrati, anslagspost 19 Handlingsplan – del till Statens medieråd.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 juni 2014.

Motionerna

Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) begär i motion 2013/14:K16 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på mer välunderbyggda och konkreta förslag på insatser för att förebygga våldsbejakande extremism. Motionärerna anför att det i skrivelsen konstateras att faktorer som arbetslöshet, utanförskap, upplevd diskriminering samt en förvärrad ekonomisk utveckling med tilltagande ungdomsarbetslöshet kan skapa grogrund för och motivera individer att söka sig till antidemokratiska miljöer. Motionärerna finner det därför anmärkningsvärt att det i skrivelsen saknas förslag på åtgärder för att komma till rätta med problemen på dessa områden. Enligt motionärernas uppfattning leder dagens utbildningssystem, de ökade klyftorna i samhället, nedmonteringen av de sociala skyddsnäten och en ökad segregation till att en del personer blir diskriminerade och hamnar utanför samhället. Denna utveckling leder i sin tur till en ökad rekryteringsbas för bl.a. våldsbejakande extremism. Utöver de åtgärder som regeringen redovisar i skrivelsen krävs en rad insatser inom flera olika politikområden, av vilka motionärerna nämner insatser mot barnfattigdomen, segregationen i skolan, bostadsbristen och arbetslösheten bland ungdomar. Vidare menar motionärerna att orsakerna bakom våldsbejakande islamism och höger- respektive vänsterextremism är olika, varför det är av stor vikt att inte alla sorters

extremism klumpas ihop. Det förebyggande arbetet får inte riskera att i alltför stor utsträckning fokusera på sökandet efter likheter och därmed missa det som är karaktäristiskt för de specifika extremismtyperna.

Vidare begär Maria Ferm m.fl. (MP) i motion 2013/14:K394 yrkande 17 ett tillkännagivande om att tillföra resurser till kommunerna för att skapa möjligheter att inrätta medborgarråd eller liknande, där alla invånare kan få reellt inflytande över sin lokala verklighet. Motionärerna menar att en hel del i och för sig kan göras på riksnivå för att motverka främlingsfientlighet. Men om en vi-och-de-stämning, eller närvaro av främlingsfientliga krafter, är stark på lokal nivå minskar förutsättningarna för ett sammanhållet samhälle, där alla människor är delaktiga och ses som individer. Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för en god folkhälsa. Brist på inflytande och möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med hälsa. Det finns också studier som visar att en ökad polarisering i samhället kan förstärka känslan av stigmatisering och diskriminering av utsatta grupper, vilket i sin tur kan underlätta radikaliserings och underlätta rekrytering av enskilda till våldsbejakande miljöer. Insatser för att ge människor en reell möjlighet att påverka sin omgivning och framtid är avgörande för att motverka extremism. Kommunerna bör därför tillföras resurser för att skapa möjligheter att inrätta medborgarråd eller liknande, där alla invånare kan få ett reellt inflytande över sin lokala verklighet.

Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser

I departementspromemorian Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser (Ds 2014:4) redovisas det uppdrag som en utredare haft av regeringen att inhämta en uppdaterad lägesbild om de våldsbejakande extremistmiljöerna och att beskriva de tendenser som kan påverka den framtida utvecklingen av våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige.

I sammanfattningen anges inledningsvis att liksom vid tidpunkten för tidigare kartläggningar är det den autonoma miljön, vit-makt-miljön och den islamistiska extremistiska miljön som förespråkar hot eller våld för att förändra statsskicket. Inom de våldsbejakande extremistmiljöerna finns personer som agerar mot det demokratiska systemets grundläggande funktioner, som planerar terrorattentat och som utgör ett hot mot enskilda personers demokratiska rättigheter. Sedan oktober 2010 är bedömningen av terrorhotnivån för Sverige klassad som förhöjd, från att tidigare ha bedöms som låg.

När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism

Utredningen om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism föreslår i betänkandet När vi bryr oss – förslag om samverkan och utbildning för att effektivare förebygga våldsbejakande extremism (SOU

2013:81) att regeringen inrättar en nationell samordnare för förebyggande av våldsbejakande extremism.

Den nationella samordnarens uppdrag bör vara att utveckla och stödja lokal samverkan i förebyggande av våldsbejakande extremism med förebild i den danska SSP-modellen (Samverkan mellan Skola, Socialtjänst och Polis). Till stöd för arbetet bör inrättas en nationell samordningsgrupp, där kärnan utgörs av företrädare från Polisen, Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen och – på grund av den specifika typen av brottslighet uppdraget handlar om – i viss mån även Säkerhetspolisen.

Utredningen menar vidare att de nordiska länderna skulle vinna på att samverka i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Den svenska regeringen bör därför enligt utredningens uppfattning aktivt medverka till att ett gemensamt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism utvecklas på nordisk nivå.

Den särskilda samordnarens uppdrag bör enligt förslaget omfatta:

- att samla och sprida relevant svensk och internationell forskning och annan kunskap om förekomsten av våldsbejakande extremism och fungerande förebyggande arbete för att motverka den
- att vara rådgivare och ge stöd till aktörer lokalt som identifierar problem med våldsbejakande extremism och vidtar förebyggande insatser för att problemen inte ska få fäste
- att ta ansvar för, förvalta och utveckla det utbildningsmaterial som utredningen producerar
- att regelbundet för relevanta yrkesgrupper hålla grundläggande och fördjupande utbildningar om våldsbejakande extremism och hur denna kan förebyggas
- att årligen samla företrädare för relevanta aktörer som är involverade i arbetet med förebyggande av våldsbejakande extremism till en samordningsöverläggning så att alla resurser kan användas effektivt och att luckor eller dubbelarbete inom området undviks
- att kontinuerligt följa upp det pågående arbetet med förebyggande av våldsbejakande extremism.

Betänkandet har remissbehandlats. Ett direktiv i linje med utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla vikten av att samhället tydligt tar avstånd från våldsbejakande extremism och ideologiskt motiverat våld.

Regeringen har bl.a. presenterat åtgärder för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism i samhället, i första hand till yrkesgrupper som kommer i kontakt med personer som är i riskzonen för att dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som är aktiva i sådana miljöer. Även uppdraget till Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, att fortsatt fördela stöd till organisationer som verkar för att förebygga

att individer dras in i våldsbejakande extremistmiljöer eller som stöder avhopp från sådana miljöer bör framhållas. Vidare har Statens medieråd ett uppdrag att stärka unga i åldern 12–18 år mot antidemokratiska budskap på internet och i sociala medier. Slutligen bör särskilt nämnas att direktiv bereds i linje med förslag som utredningen om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism har lämnat.

Med det anförda avstyrker utskottet motion 2013/14:K16 och motion 2013/14:K394 yrkande 17.

En mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (S) om en mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 yrkande 9 ett tillkännagivande om vikten av en mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU. Olika former av beslutsfattande inom EU har stor inverkan på det svenska samhället direkt och indirekt. Mot den bakgrunden är det låga valdeltagandet i valet till Europaparlamentet en paradox, anför motionärerna. För ett ökat intresse och större medvetenhet krävs en mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU. Det behövs en tydlig debatt om balansen mellan demokrati på nationell och europeisk nivå. Det handlar om viktiga och vardagsnära frågor som t.ex. hur arbetsmarknaden ska fungera.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har aviserat en utredning om insyn, delaktighet och inflytande i EU. Vidare har regeringen uttalat sin avsikt att bjuda in organisationer inom det civila samhället till samråd om inflytande och delaktighet i EU och om medborgarinitiativets effekt för ett stärkt medborgarinflytande inom EU. Dessa åtgärder kan bl.a. bidra till ett sådant ökat intresse och större medvetenhet om EU:s inverkan på det svenska samhället som motionärerna efterlyser.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motion 2013/14:K15 yrkande 9.

Öppen redovisning av bidrag till partierna

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (S) om öppen redovisning av bidrag till partierna.

Motionen

Björn von Sydow m.fl. (S) begär i motion 2013/14:K15 yrkande 1 ett tillkännagivande om att partierna ska vara skyldiga att öppet redovisa de bidrag de erhåller från utomstående privatpersoner, organisationer, intressen och företag. Motionärerna anför att tilltron till demokratin avgörs såväl av medborgarnas möjlighet till medverkan som av demokratins förmåga att göra verklighet av fattade beslut. Tilltron till demokratin bygger också på att medborgarna kan lita på att de valda politikerna öppet deklarerar sina politiska avsikter och redovisar hur de förvaltar sitt politiska mandat. Den demokratiska processen och samhällsförvaltningen måste bygga på offentlighet och insyn. Partierna ska vara skyldiga att öppet redovisa de bidrag de erhåller från utomstående privatpersoner, organisationer, intressen och företag. De förtroendevalda politikerna ska vara skyldiga att redovisa sina övriga uppdrag.

Motionärerna framhåller att inget är så förödande för tilltron till det demokratiska styrelseskicket som förekomsten av bestickningar och mutor i syfte att påverka besluten eller genomförandet av dem. De politiska partierna, de offentliga politiska organen och de rättsvärdande myndigheterna har ett gemensamt ansvar att med all kraft förhindra all form av otillbörlig påverkan.

Gällande ordning

Sedan den 1 april 2014 gäller lagen (2014:105) om insyn i finansiering av partier. Syftet med lagen är att trygga allmänhetens insyn i hur partier och valkandidater finansierar sin politiska verksamhet respektive sina personvalskampanjer. Lagen gäller för partier som deltar i val till riksdagen eller Europaparlamentet, har mandat i riksdagen eller Europaparlamentet, eller annars får stöd enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier.

Enlig lagen om insyn i finansiering av partier ska ett parti årligen ge in en intäktsredovisning till Kammarkollegiet som tydligt anger vilka intäkter som partiet har haft på central nivå. Partiets intäktsredovisning ska även innehålla uppgifter om intäkter som avser en valkandidats personvalskampanj. Ett parti som tar emot bidrag till ett tröskelvärde om mer än ett halvt prisbasbelopp (för närvarande 22 200 kronor) ska redovisa bidragsgivarens identitet, vad bidraget består av och dess storlek. Ett parti behöver inte lämna någon redovisning om intäkterna under redovisningsperioden, med undantag av offentligt partistöd, understiger tröskelvärdet. Partiet ska i stället anmäla detta till Kammarkollegiet som på sin webbplats ska offentliggöra intäktsredovisningarna och

anmälningarna om att ett partis intäkter understiger tröskelvärdet. Lagen innehåller även bestämmelser om tillsyn och sanktioner.

Enligt 1 § lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier utgår statligt stöd till ett politiskt parti som deltagit i val till riksdagen. Sedan den 1 april 2014 gäller ytterligare förutsättningar för ett årligt stöd enligt denna lag. För det första ska partiet under det räkenskapsår som avslutats närmast före ansökan om stöd inte ha tagit emot något anonymt bidrag i den mening som avses i lagen om insyn i finansiering av partier. För det andra ska den som för partiet efter ett personval har utsetts till ledamot eller ersättare för ledamot av riksdagen eller Europaparlamentet inte under det räkenskapsår som avslutats närmast före ansökan om stöd ha tagit emot något sådant anonymt bidrag till sin personvalskampanj.

Regeringen har förklarat att den avser att låta frågor om en utvidgning av lagens tillämpningsområde till all verksamhet som ett parti bedriver ingå i ett uppdrag som ska ges till en parlamentariskt sammansatt kommitté (prop. 2013/14:70).

På förslag av konstitutionsutskottet gjorde riksdagen ett tillkännagivande för regeringen om att vissa aspekter avseende uppgifter om en bidragsgivares identitet bör förtydligas (bet. 2013/14:KU35, rskr. 2013/14:163).

Utskottets ställningstagande

Lagen om insyn i finansiering av partier trädde i kraft den 1 april i år. Regeringen har förklarat att den avser att låta frågor om en utvidgning av lagens tillämpningsområde till all verksamhet som ett parti bedriver ingå i ett uppdrag till en parlamentarisk kommitté. På förslag av konstitutionsutskottet har riksdagen gjort ett tillkännagivande för regeringen om att vissa aspekter avseende uppgifter om en bidragsgivares identitet bör förtydligas. Motionsyrkandet får därmed anses vara tillgodosett.

Med det ovan sagda avstyrker utskottet motion 2013/14:KU15 yrkande 1.

En ny bred maktutredning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion (FP) om en ny bred maktutredning.

Motionen

Christer Nylander (FP) begär i motion 2012/13:K236 ett tillkännagivande om behovet av en ny bred maktutredning. Motionären anför att det just nu pågår två globala maktförskjutningar. Den ena är horisontell och innebär i praktiken att Europa och USA förlorar makt och inflytande över den globala ekonomin och politiken. Den andra är vertikal på det sättet att nationalstaterna tenderar

tappa makt till globala aktörer som Världshandelsorganisationen, Baselkommittén, G8, G20 osv. Även inom länderna pågår nu förändringar som i grunden ändrar om maktförhållanden. Vidare anför motionären att när den europeiska skuldkrisens mer akuta skede har blåst över kommer ett antal stora frågor att ta ökat utrymme i den europeiska politiska debatten. Den på sikt kanske allra mest ödesdigra frågan är den om demokratin verkligen förmår leverera det ledarskap som behövs i en alltmer globaliserad och komplicerad värld. Motionären pekar på förändringar som inträffat sedan Maktutredningen presenterade sin slutrapport 1990, såsom det svenska medlemskapet i EU, internets framväxt, förändrade villkor för medier och en ökande globalisering.

Frågor kring makt och maktens fördelning är centrala i en demokrati. Det behövs en fördjupad debatt om hur medborgarnas makt över politiken kan upprätthållas i en globaliserad värld och hur individens egenmakt kan stärkas. En ny maktutredning behövs. En sådan skulle ge ny kraft i den viktiga debatten om demokrati och maktfördelning i Sverige. Den skulle säkert också riva ner en hel del fördomar om var hindren för enskildas makt över tillvaron ligger i dag.

Maktutredningen

1985 tillsattes en kommitté med uppdrag att genomföra en utredning om maktfördelning och demokrati i Sverige. I många avseenden byggde utredningen på redan existerande undersökningar. Vidare genomfördes flera studier som separata forskningsprojekt i anslutning till utredningen. Utredningens olika undersökningar publicerades separat (se vidare SOU 1990:44). I sitt huvudbetänkande Demokrati och makt i Sverige (SOU 1990:44) behandlade Maktutredningen i olika kapitel opinionsbildningen, genusystemet, makten över kapitalet, medborgarna och politiken, den offentliga sektorn, makten över marknaderna, makteliten, i de yttre krafternas våld? samt makt och demokrati under förändrade villkor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att göra ett tillkännagivande om en ny bred maktutredning. Motion 2012/13:K236 avstyrks därför.

Reservationer

1. Stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl., punkt 3 (S, V)

av Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Mia Sydow Mölleby (V) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att stimulera ökat valdeltagande genom stöd till fackliga organisationer m.fl. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

I regeringens skrivelse pekas främst trossamfunden ut som mottagare av stöd för att stimulera till informationsinsatser inför de allmänna valen. Vi har inga invändningar mot ett uppdrag till Nämnden för statligt stöd att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen. Vi anser dock att det är viktigt att betona att även andra delar av civilsamhället har en viktig roll för att öka engagemanget och valdeltagandet. De olika folkrörelserna har traditionellt haft en stor betydelse för att sprida de demokratiska principerna och vikten av att rösta. Det gäller inte minst de fackliga organisationerna. Här skulle mer kunna göras och fler initiativ kunna stöttas med statliga anslag. Detsamma gäller t.ex. idrottsrörelsen och handikapprörelsen. Även företagarnas organisationer, särskilt de som engagerar egen- och småföretagare, skulle kunna engageras i det arbetet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

2. Universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för grundläggande demokratiska värderingar m.m., punkt 5 (S, V)

av Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Mia Sydow Mölleby (V) och Anna-Lena Sörenson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att utreda universitetens och högskolornas ansvar för att främja demokratiska värderingar och demokratiskt deltagande. Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Vidare är forskningens frihet skyddad enligt lag. Båda dessa förutsättningar anges i regeringsformen.

Högskolelagen ger universiteten ett ansvar för att främja bl.a. hållbar utveckling och jämställdhet, men universiteten har inte något uttryckligt uppdrag att främja ökad medvetenhet om demokrati och mänskliga rättigheter, vilket finns i skollagen. Det är enligt vår uppfattning angeläget att frågan om universitetens och högskolornas ansvar för att främja demokratiska värderingar och demokratiskt deltagande blir föremål för utredning. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

3. Värna demokratin mot våldsbejakande extremism, punkt 7 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:K16 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V) och

avslår motion

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 17.

Ställningstagande

I skrivelsen konstateras det att faktorer som arbetslöshet, utanförskap, upplevd diskriminering samt en förvärrad ekonomisk utveckling med tilltagande ungdomsarbetslöshet kan skapa grogrund för och motivera individer att söka sig till antidemokratiska miljöer. Jag finner det därför anmärkningsvärt att det i skrivelsen saknas förslag på åtgärder för att komma till rätta med problemen på dessa områden. Enligt min uppfattning leder dagens utbildningssystem, de ökade klyftorna i samhället, nedmonteringen av de sociala skyddsnäten och en ökad segregation till att en del personer blir diskriminerade och hamnar

utanför samhället. Denna utveckling leder i sin tur till en ökad rekryteringsbas för bl.a. våldsbejakande extremism. Utöver de åtgärder som regeringen redovisar i skrivelsen krävs en rad insatser inom flera olika politikområden, av vilka motionärerna nämner insatser mot barnfattigdomen, segregationen i skolan, bostadsbristen och arbetslösheten bland ungdomar. Vidare menar jag att orsakerna bakom våldsbejakande islamism och höger- respektive vänsterextremism är olika, varför det är av stor vikt att inte alla sorters extremism klumpas ihop. Det förebyggande arbetet får inte riskera att i alltför stor utsträckning fokusera på sökandet efter likheter och därmed missa det som är karaktäristiskt för de specifika extremismtyperna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Skrivelse 2013/14:61 En politik för en levande demokrati.

Följdmotionerna

2013/14:K15 av Björn von Sydow m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att partierna ska vara skyldiga att öppet redovisa de bidrag de erhåller från utomstående privatpersoner, organisationer, intressen och företag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringens ekonomiska och sociala politik i praktiken undergräver jämlikhetsmålen för demokratipolitiken, främst genom att skapa ökad ekonomisk ojämlikhet – mellan samhällsklasser och mellan kvinnor och män.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra satsningen på demokratiambassadörer inför valen 2014.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att stötta fackliga organisationer och övriga folkrörelser i arbetet för att stimulera ett ökat valdeltagande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella riktlinjer och stöd för rektorenas beslutsfattande om lokal medverkan av riksdagspartierna och deras ungdomsförbund.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om universitetens och högskolornas ansvar för att främja unga människors engagemang för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på samt om behovet av ett tydligare demokratiuppdrag i högskolelagen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i regeringens aviserade utredning om demokratisk delaktighet och inflytande även beakta de förändrade villkoren på arbetsmarknaden och i synnerhet hur de osäkra anställningsformerna försvårar människors möjligheter att ta förtroendeuppdrag.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i regeringens aviserade utredning om demokratisk delaktighet och inflytande även analysera hur förtroendet för

demokratien och det politiska deltagandet mellan valen påverkas av den svenska politiska modellens förändring, dels med avseende på folkrörelsernas försvagade ställning och de ekonomiska eliternas ökade politiska engagemang, dels med avseende på det växande inslaget av marknadsstyrning och kundval i offentligt finansierade verksamheter.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en mer aktiv svensk demokratipolitik inom EU.

2013/14:K16 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på mer välunderbyggda och konkreta förslag på insatser för att förebygga våldsbejakande extremism.

Motion från allmänna motionstiden 2012/13

2012/13:K236 av Christer Nylander (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ny bred maktutredning.

Motion från allmänna motionstiden 2013/14

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillföra resurser till kommunerna för att skapa möjligheter att inrätta medborgarråd eller liknande, där alla invånare kan få reellt inflytande över sin lokala verklighet.